

OBSAH

Názov stratégie CLLD: Spoločne za rozvoj Turca! OZ „Partnersvo pre MAS Turiec“	2
MAS Turiec	2
Všeobecná charakteristika územia	3
Výhody z hľadiska polohy a lokalizácie	3
Geografická charakteristika regiónu.....	5
Historický vývoj.....	5
Stručná história jednotlivých obcí.....	5
Zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty.....	15
Spoločná rozvojová vízia MAS Turiec.....	19
Strategický cieľ MAS Turiec	20
4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení.....	20
OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“	20
Prehľad čerpania PRV	21
Prehľad čerpania IROP	25

NÁZOV STRATÉGIE CLLD: SPOLOČNE ZA ROZVOJ TURCA! OZ „PARTNERSTVO PRE MAS TURIEC“.

Naše logo znázorňuje jednotu územia a zúčastnených strán, pričom v strede je spoločný zámer rozvinúť Turiec.

MAS TURIEC

OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ vzniklo ako partnerstvo organizácií, podnikov, samospráv, neziskových združení, neziskových združení a jednotlivcov. Myšlienka spoločného rozvoja regiónu prostredníctvom vlastnej rozvojovej stratégie stala hlavnou témou a zároveň zjednocujúcim prvkom celej ich činnosti v združení.

Územie Turca, ktoré toto verejno-súkromné partnerstvo pokrýva, má záber 33 obcí vrátane okresného mesta Martin. Martin tvorí prirodzené centrum regiónu a je hlavným rozvojovým pólom. Rozvojová stratégia sa opiera o rozmach podnikateľských subjektov schopných vytvárať pracovné miesta a využívať endogénne zdroje územia pre svoj rast a následné zvyšovanie konkurencieschopnosti celého regiónu, v ktorom pôsobia. Turiec je značkou cestovného ruchu, poľnohospodárstva a výroby potravín. Je tiež miestom, kde sa stretáva významný prírodný potenciál územia s tradičnou kultúrou a históriou. Všetky tieto aspekty rozvoja sa OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ snaží integrovať vo svojej rozvojovej stratégii s hlavným cieľom, ktorým je konkurencieschopnosť regiónu a kvalitu života obyvateľov a návštevníkov.

Snaha o podporu pracovných miest a udržateľnosť regiónu je dôležitá. Práve preto sú v tejto organizácii zapojení aj remeselníci, pekári, stolári či kamenári. Samosprávy majú zas najpálčivejšie problémy so škôlkami, opravami budov, rekreačnými plochami a chodníkmi.

Všeobecná charakteristika územia

Partnerstvo MAS Turiec tvorí 32 obcí a mesto Martin. Územne je to jednoliaty celok, ktorý sa nachádza v Turčianskej kotline. Turčianska kotlina (v starších prameňoch aj Turčianska záhradka) vymedzuje región Turiec na území stredného Slovenska. Zaberá plochu okresov Turčianske Teplice a Martin. Je ohraničené zo severu okresom Dolný Kubín, z východu okresom Ružomberok, na juhu okresom Prievidza a na západe okresom Žilina. Turiec je krásne územie zovreté z východnej strany pohorím Veľká Fatra, zo západu pohorím Malá Fatra, z juhu pohorím Žiar (s nadväzujúcou Hornonitrianskou kotlinou) a Kremnickými vrchmi. Centrálnym vodným tokom, ktorý preteká naprieč celou kotlinou je rieka Turiec, ktorá sa vo Vrútkach vlieva do Váhu. Všetky zúčastnené obce patria do jedného okresu, čo vytvára veľmi dobré podmienky pre partnerstvo MAS Turiec. Partnerstvo tvorí 25 obcí s počtom obyvateľov do 1000 a 8 obcí s počtom obyvateľov do 2000 a mesto Martin.

Výhody z hľadiska polohy a lokalizácie

Územie Turca sa rozprestiera v severozápadnej časti Slovenska v Turčianskej kotline, ktorá je zovreté okolitými vrchmi. Os kotliny tvorí rieka Turiec. Región spadá do okresu Martin a Žilinského samosprávneho kraja. Vďaka prírodným krásam a hodnotám tento kraj patrí medzi najmalebnejšie územia na Slovensku a nie nadmerno sa niekedy označuje ako „**turčianska záhrada**“. Územie je bohaté na množstvo prírodných, kultúrnych i historických hodnôt. Kultúrnym dedičstvom kraja pod oboma Fatrami sú rázovité obce s ľudovými domami, honosnými vidieckymi kúriami a kaštieľmi rozmanitých architektonických slohov. Nikde na Slovensku nie je väzba s národnou a kultúrnou históriou taká výrazná ako v centre Turca – meste **Martin**, kde dodnes pôsobia mnohé kultúrne inštitúcie s celoslovenskou pôsobnosťou.

Prostredie je bohaté na spisovateľov, dejateľov a historicky významné osobnosti Turca. Nádherná príroda je popretkávaná cyklotrasami a množstvom turistických chodníkov.

Územie má veľmi dobrú polohu, lebo leží približne v rovnakej vzdialenosti od Bratislavy a Košíc. Do hlavného mesta Bratislava je 228 km. Vzdialenosť z Martina do krajského mesta Žilina je 29 km, do Ružomberka 37 km, do Turčianskych Teplíc 27 km a do Prievidze 52 km. K najbližšiemu medzinárodnému letisku Sliač je 74,5 km.

Výhodou regiónu je aj dopravné spojenie – cestná doprava (cesta I/65 a I/18, napojenie na diaľnicu D1) a blízkosť železničného dopravného uzla vo Vrútkach. S poľom medzi 79 okresov patrí okresu Martin 18 miest s najnižšou nezamestnanosťou.

V zimnej sezóne nájdeme v Turci dobré podmienky na športovanie. Dostupné sú až 3 lyžiarske strediská (Valčianska dolina, Jasenská dolina a Marinské hole), pričom pár km ďalej sú dostupné ďalšie (Krahule, Dolný Kubín, Jasná...).

Geografická charakteristika regiónu

Turčianska kotlina je typom hlbkej, celistvej tektonickej depresie s rázom priekopovej prepadliny, vyplnenej prevažne kvartérnymi sedimentami. Hladko modelovaný, prevažne rovinný až stredne zvlhnený reliéf s terasami a náplavovými kuželmi v podhorí v Mošovskej pahorkatine vytvára charakter esteticky a krajinársky vyváženej a poľnohospodársky využívanej krajiny. Klimaticky patrí územie do mierne teplej a chladnej horskej oblasti s výraznou geografickou výškovou stupňovitosťou, najvyššie časti Veľkej Fatry a Malej Fatry patria do studenej až veľmi studenej klimatickej oblasti. Mierne teplá oblasť sa vyznačuje priemerným počtom 50 a menej letných dní za rok, s denným maximom teploty vzduchu viac ako 25 °C, do okrsku M7 – mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový s teplotami v júli vyššími ako 16 °C. Priemerná teplota v januári je -3 °C až -4 °C, v júli +16 °C až +18 °C. Obce sa nachádzajú v nadmorskej výške od 394 m n. m. (Martin) do 592 m. m n. m. (Vrícko). Územie má jemne zvlhnený charakter ako je zrejmé z tabuľky č. 1.2.

Historický vývoj

Najstaršie doklady osídlenia Turca sú nálezy z jaskýň Mažarná a Na Vyhni z obdobia 2750 - 2250 pred Kr. V mladšej a neskorej dobe bronzovej (1350 - 700 pred Kr.) obýval skoro celý Turiec ľud lužickej kultúry. V období 3. storočia pred Kr. až po 2. storočie po Kr. obýval Turiec ľud púchovskej kultúry. Z púchovskej kultúry sa zachovali hradiská najmä v chotári Blatnice, Hornom Jasene, Folkušovej i v Rakši. Slovania prišli do Turca asi až v 7. storočí. Koncom 8. a začiatkom 9. storočia už bolo toto územie relatívne husto obývané, čo dokazujú archeologické vykopávky v Blatnici, Malom Čepčíne, Žabokrekoch. Prvá písomná spomienka o Turci je z roku 1113, no vtedy sa spomínal len ako súčasť Zvolenského domínia. Turiec, ako riedko osídleným územím. Bol spravovaný kastelánom (neskôr podžupanom) z hradu Sklabiňa ako panstvo Zvolenského komitátu. Vlastného župana mala stolica od roku 1339, čím sa oddelila od Zvolenského komitátu (podobne ako Liptov a Orava). V roku 1918 sa Turiec stal súčasťou Česko- Slovenska. V súčasnosti je územie súčasťou Žilinského kraja.

Stručná história jednotlivých obcí

Belá- Dulice

Spomína sa v roku 1282 ako due Villa Bella, Superio Bela (Vyšná Belá), Inferior Bela (Nižná Belá), kde mala 2 sídliská - Hornú a Dolnú Belu, ktoré zakrátko splynuli.

Obec vznikla spojením pôvodných obcí Belá a Dulice. Belá je pomenovaná podľa rovnomenného potoka, ktorý tam tečie. Obyvatelia pracovali v lesoch a pálili drevené uhlie, furmančili, zaoberali sa aj remeslom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia v poľnohospodárstve a v lesoch. Podporovali partizánske hnutie, v chotári pôsobil partizánsky oddiel Danilenka. Na východnom okraji obce sa našli rôzne črepy a úlomky z poslednej fázy eneolitu.

Benice

Spomína sa v roku 1267 ako Bene. V roku 1269 ju Belo IV. daroval synom Imrichovým. V donácii Bela IV. sa Benice nazývali „terra Bene“ ako zem Benediktova. Do 19. storočia bola zemianskou dedinou rodiny Benickovcov, ktorí zastávali v župe dôležité funkcie. V roku 1785 mala 17 domov a 138 obyvateľov, v roku 1828 mala 20 domov a 189 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, mlynárstvom. V obci bola farbiareň, pivovar a mydliareň. Za I. ČSR bola rozvinutá aj remeselná výroba.

Blatnica

Na území dnešnej obce Blatnica bolo osídlenie v eneolite - v jaskyni Mažar-ná bolo sídlisko s kanelovanou keramikou. Ďalšie sídlisko bolo v jaskyni Na vyhni bolo tam popolnicové pohrebisko lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej, nález bronzov a keramiky. Ďalšie sídlisko z doby laténskej a rímskej, hradisko na Plešovicí, hrob slov. veľmoža z 1. polovice 9. storočia (podľa rukoväte meča a bronzových kovaní tzv. blatnický štýl). Obec sa spomína v roku 1230 ako Blatnica. Vyvinula sa z podhradia hradu Blatnica. Hrad Blatnica je doložený z roku 1300. V roku 1539 získali hrad i panstvo Révayovci, ktorým patril do roku 1945. Obývaný bol do roku 1790. Odvtedy pomaly pustol. V roku 1715 mala 37 poddanských rodín, v roku 1720 mala 49 poddanských rodín, v roku 1785 mala 117 domov a 1143 obyvateľov. Zaoberali sa olejkárstvom, podomovým obchodom a pracovali v lesoch. V rokoch 1890-1910 sa mnohí vysťahovali. Za I. ČSR pracovali obyvatelia na miestnom veľkostatku, v lesoch a zaoberali sa tkáčstvom. V chotári obce pôsobili partizánske skupiny Kuznecova, kpt. Jegorova, kpt. Zorkócyho atď.

Bystrička

Na území dnešnej obce Bystrička bolo hradisko a výšinné sídlisko púchovskej kultúry Na Hrádku. Obec sa spomína v roku 1258 ako Bistricha. 1. písomná zmienka

je až z roku 1309. Ďalej sa o nej nepriamo dozvedáme z listín o Martine. 1. známy majiteľ Bystričky bol Nack. V polovici 14. st. ju vlastnil Ján – syn Benkov. Neskôr patrila rodu Benických, Lehockovcov, Révayovcov a Thomlovcov až do 20. st. Rodáci z Bystričky sú Ján Karlovarský, Matúš Blaho i Daniel Ševrlay. V 90. tých rokoch 19. st. dochádzal na Bystričku prezident ČSR T. G. Masaryk. V roku 1828 mala 82 domov a 842 obyvateľov. Do 20. storočia tu mali majetky Révayovci, Lehotskovci, Thomkovci. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom, chovom oviec a dobytky. Za I. ČSR obyvatelia pracovali v poľnohospodárstve a v lesoch. V rokoch 1934–1935 vznikla v chotári obce osada Lázky. V nej sa v roku 1944 sústreďovali silné partizánske skupiny. Obyvatelia sa zapojili do SNP.

Ďanová

Spomína sa v roku 1252 ako Villa Jank čiže Janova Ves. Po postavení hradu Blatnica v 14. st. sa stala poddanou obcou. V roku 1828 mala 65 domov a 577 obyvateľov. Do 20. storočia vlastnili tunajšie majetky Révayovci a Prónayovci. Obyvatelia sa zaoberali väčšinou poľnohospodárstvom. V obci bola pila, vyhne a rozvinuté tkáčstvo, olejkárstvo a šafraníctvo.

Diaková

Územie, na ktorom sa dnes nachádza Diaková, v najstarších časoch patrilo k sklabiniskému hradnému panstvu. Prvou písomnou zmienkou o Diakovej, je listina Ľudovíta I. Turčianskemu konventu. Zachovala sa len v odpise. Keďže Diaková bola len malou poddanskou dedinou, zo závislosti na spomínanom hrade sa nemohla vymaniť a po bitke pri Moháči v roku 1526 spolu s ním pripadla Révaiovcom. Pod ich dedičnou vládou sa v Turci od polovice 16. storočia zhoršovala situácia poddaného ľudu. Po vzniku Československa sa životné podmienky našich občanov len pomaly zlepšovali. takmer všetci obyvatelia obce pracovali na pôde. Dorobené produkty predávali na trhu v Martine.

Dolný Kalník

Obec vznikla na území, ktoré v roku 1255 daroval Belo IV. Obuskovi a Obudovi. Prvá písomná zmienka je z roku 1355, kedy sa spomína ako Kalnok. Svoj názov získala vďaka mútnej vode potoka. Spomína sa v roku 1375 ako duo Kalnok, keď sa oddelila z chotára obce Kalník, doloženého z roku 1355. v roku 1828 mala 10 domov

a 79 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Zamestnanie sa nezmenilo ani po roku 1918. Od roku 1943 pôsobili v obci partizánske skupiny.

Dražkovce

Obec vznikla na bývalej kráľovskej zemi, ktorú dostal Drašk a Mikola. Spomína sa v roku 1266 ako Sclouna. Bola obcou drobných zemianskych rodín, v 18. storočí Draskóczyovcov, v 19. storočí Bulyovszkých. V roku 1828 mala 38 domov a 265 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia aj ako deputátnici na veľkostatku. Bola tu silná MO KSČ, ktorá viedla najmä hnutie malo-roľníkov. Obyvatelia sa zapojili do SNP. V septembri 1944 sa obec stala sídlom štábu 2. partizánskej brigády M. R. Štefánika.

Folkušová

Obec vznikla v chotári obce Sebeslavce. Doložená je z roku 1331 ako Villa Folkus. Patrila komesovi Folkušovi, neskôr bola zemianskou obcou Durdíkovcov, Lačnovcov, Thomkovcov a Benickovcov. V 18. storočí tu mali majetky Prónayovci. v roku 1828 mala 30 domov a 248 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. V obci boli rozvinuté remeslá (kožušníctvo, košíkárstvo, tkáčstvo). Poľnohospodárstvo zostalo hlavným zamestnaním aj za I. ČSR. Obyvatelia sa zapojili do SNP. V obci mal sídlo partizánky štáb Viktorova.

Horný Kalník

Obec vznikla rozčlenením obce Kalník doloženej v roku 1355. Spomína sa v roku 1375 ako duo Kalnok. Kráľ Albrecht ju daroval ako odúmrtý synom Valenta z Paludze. Od roku 1437 patrila Plathyovcom, v 18. storočí Szennessyovcom. V roku 1828 mala 15 domov a 151 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Ráz obce si zachoval aj po roku 1918. Obyvatelia podporovali partizánske hnutie a SNP.

Karlová

Obec sa spomína v roku 1272 ako majetok Murína, Gregorovho syna. Doložená je z roku 1272 ako Wyfalu. V roku 1331 patrila synom Karolovým, neskoršie zemanom z Košút, od roku 1600 do 19. storočia Benickovcom. V roku 1828 mala 20 domov a 112

obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a olejkárstvom. V roku 1904 vyhorela celá obec. Po tejto pohrome domy rýchlo obnovili z príjmov miestnych olejkárov. Regulácia potoka v r. 1930 uľahčila život obyvateľov. V roku 1970 sa zlúčila s Laskárom a Valentovou do spoločného MNV Blatnica. V roku 1990 sa osamostatnila.

Kláštor pod Znievom

Na území dnešnej obce Kláštor pod Znievom bol hromadný nález bronzov z mladšej doby bronzovej a sídlisko púchovskej kultúry. Hrad Zniev bol postavený pri staršej osade, ktorá v roku 1113 patrila zoborským benediktínom. Doložený je z roku 1243 ako castrum Turuz – „na hrade Turiec“, čo je jeho pôvodný názov. Nakrátko sa stal župným hradom, v roku 1320 prešiel do majetku prepoštvá. V roku 1440 získal hrad i prepošstvo Pongrác z Mikuláša. Stal sa sídlom panstva Zniev, ktoré bolo vyňaté z právomoci turčianskej župy. Na panstve sa rozvíjalo dobytkárstvo, salašníctvo, lesné a poľné hospodárstvo, lov a rybolov. Panstvu patrili obce Moškovec, Ondrašová, Polerieka, Socovce, Valča, Vrúcko, Trnovo, Turčiansky Ďur. V roku 1605 sa ho zmocnili Bocskayovci, v roku 1681 ho vyplenili a vypálili Thökölyovci, v roku 1705 Rákócziovci. Posledná zmienka o hrade je z roku 1713. V roku 1732 dovolil miestny prešpost obyvateľom postaviť pivovar, čím sa potvrdil mestský charakter Kláštora p. Znievom. Do popredia sa dostalo aj olejkárstvo, ktoré bolo významným obchodným artiklom. Najväčší význam znieva pre slovenský národ sú jeho školské dejiny. V roku 1869 tu vzniklo 1. gymnázium ako výsledok snáh národných buditeľov.

Laskár – Valentová

Obec založili na majetkoch, ktoré dostal v roku 1255 Latibor a v roku 1280 zväčšil Latiborov syn Jakub. Spomína sa od roku 1277 ako Lazkouch, od roku 1356 ako Ewz-patak, od roku 1487 ako Lazkar, od roku 1511 ako Lazkar alias Zanzan, od roku 1773 ako Laskar; maďarsky Laszkár. V roku 1487 patrila obec hradu Blatnica, v 18. storočí Révayovcom., v roku 1828 mala 21 domov a 146 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Panská kúria tu nikdy nebola. Laskár je súčasťou obce Valentová, ku ktorej ju pričlenili v roku 1991.

Ležiachov

Obec sa spomína od roku 1252 ako terra quinque villarum. Dnešné pomenovanie obce Ležiachov je od roku 1927. Obec patrila turčianskemu prepoštvu, koncom

18. storočia komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 32 domov a 259 obyvateľov. Známi boli ako olejkári a šafraníci. Vyrábali ľanový a konopný olej. Za I. ČSR pracovali v poľnohospodárstve. V roku 1944 podporovali SNP.

Mesto Martin

Na území dnešného administratívneho a hospodárskeho strediska Turca – Martina bolo hallštattské sídlisko, kostolné radové pohrebisko z 11.-13. storočia. Obec s kostolom sv. Martina sa spomína v roku 1264 ako Zenthmarton, neskôr ako Villa Sancti Martini (1284). Dnešný názov Martin sa používa od roku 1951. V roku 1315 dostala tunajšia fara pozemky od magistra Donča. Martin ležal na obchodnej ceste, stal sa strediskom obchodu a remesiel. V roku 1340 dostal krupinské mestské právo a Ľudovít I. mu daroval dediny Modly, Ambus a Hosti. Pri prechode husitských vojsk v roku 1431 vyhorel, údajne zhorela aj výsadná listina. Kráľ Žigmund mestské výsady v roku 1434 obnovil, no Martin sa vyvíjal ako poddanské mestečko panstva Sklabiňa. V roku 1535 pripadlo Révayovcom a postupne a stalo sídlom stolice. V roku 1557 mal Martin 78 meštianskych a 38 poddanských domácností. Meštania sa venovali obchodu a remeslám. V 17. storočí sú doložené cechy zámočníkov, kováčov a krajčírov, dočasne spoločný cech obuvníkov, kováčov a zámočníkov a medzimestský cech krajčírov, kováčov a zámočníkov z Martina. V 2. polovici 19. storočia sa Martin stal strediskom slovenského politického a kultúrneho života. V roku 1861 osnovali a proklamovali Memorandum slovenského národa. V roku 1863 založili Maticu slovenskú a v roku 1867 jedno z troch slovenských gymnázií. Na prelome rokov 1943–1944 sa v okolitých horách začínajú sústreďovať sovietski utečenci z nemeckých koncentračných táborov a ilegálni pracovníci.

Necpaly

Na území dnešnej obce Necpaly bol hromadný nález bronzov z mladšej doby bronzovej. Vyvinutá obec sa spomína v roku 1266 ako Nazpal. V roku 1287 patrila Jánovi, synovi Narchanka, neskôršie Necpalským, v 16.-19. storočí Juštovcom. V roku 1680 sa stala obec artikulórnym miestom. V roku 1828 mala 101 domov a 1825 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, chovom dobytky a tkáčstvom. V 17.-19. storočí bol v obci mlyn na papier, píla a pivovar. V rokoch 1890–1910 sa mnohí obyvatelia vystaňovali. Po 1918 pracovali obyvatelia ako roľníci, deputátnici na veľkostatkoch, robotníci v lesoch, na pílach a v papierni, zaoberali sa chovom dobytky a oviec, tkáčstvom. Podporovali partizánske skupiny, ktoré pôsobili na okolí a zapojili sa do SNP.

Príbovce

Na území dnešnej obce Príbovce bolo pohrebisko lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej. Obec je doložená z roku 1230 ako Pribouch. V roku 1235 ju Ondrej II. daroval komesovi Radunovi. V roku 1695 tu mali kúrie Benickovci, Oltašovci, Hroznovskovci. Obec ležala na starej ceste. Mala prekladište pošty, často tu zasadali župné zhromaždenia. V roku 1815 tu bola tabaková manufaktúra. Za I. ČSR tu pracovali obyvatelia ako deputátnici, roľníci a drevorobotníci na píle. V obci mali výrobnú geliet. Obyvatelia podporovali partizánske hnutie. Pri obrane obce 20. 9. 1944 tu boli ťažké boje.

Rakovo

Na území dnešnej obce Rakovo bolo osídlenie v eneolite, bolo tu púchovské sídlisko zo zlomu letopočtu. Obec je doložená z roku 1244 ako Rakouch, keď ju daroval Belo IV. kaplánovi Martinovi a jeho bratovi Ladislavovi. Neskôr patrila Ondrejovi Chernenskému a Matejovi z Malého Jasena, v 16.-20. storočí patrila Rakovským, v roku 1828 mala 32 domov a 204 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia aj na píle a ČSD. Zúčastnili sa partizánskeho hnutia a SNP.

Sklabiňa

Sídliskové nálezy púchovskej kultúry, hromadný nález slovanských železných nástrojov z 8.-9. storočia. Obec je doložená z roku 1242 ako Zklabonya. Patrila panstvu Sklabiňa, v 16.-20. storočí Révayovcom. Pracovali ako poľnohospodári, dreverubači, šafraníci a nádenníci. Za I. ČSR pracovali obyvatelia v poľnohospodárstve a v lesoch. Významný bol chov dobytka a oviec. V obci pracovala píla. Obyvatelia podporovali partizánske skupiny v Kantorskej doline. Sklabiňa s okolím sa stala strediskom partizánskeho hnutia.

Sklabinský Podzámok

Nálezy z prelomu doby bronzovej a staršej doby hallštattskej. Žiarové pohrebisko lužickej kultúry, sídlisko púchovskej kultúry. Hrad Sklabiňa sa spomína od roku 1258. Názov obce je doložený z roku 1258 ako Sklabonya. Od roku 1320 bol sídlom župy. V 13. storočí sa stal strediskom panstva Sklabiňa, ktorému patrili obce Priekopa, Sklabiňa, Sklabinský Podzámok, Sučany, Šútovo, Turany, Turčianska Štiavnička, Turčianske Kľačany a Martin. Od 16. storočia patrila Révayovcom. V 15. storočí niekoľko

ráz vyhorel. V rokoch 1550–1605 a v roku 1616 bol znova opevnený. Koncom roku 1630 postavili v areáli reprezentačné sídlo turčianskeho župana. Do polovice 18. storočia zostal sídlom župy. Obec sa vyvinula pri majeri panstva Sklabiňa. Doložená je v roku 1678. Pracovali ako olejkári, garbiari a v rozsiahlych lesoch. Do 20. storočia vlastnili tunajšie majetky Révayovci. Do roku 1920 bola v obci pila a pivovar. Obyvatelia za I. ČSR pracovali väčšinou v lesoch a zaoberali sa chovom dobytká.

Slovany

Obec je doložená z roku 1252 ako terra quinque villarum. Obec patrila turčianskemu konventu, od roku 1773 komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 85 domov a 707 obyvateľov, ktorí pracovali ako olejkári a šafraníci, spracúvali ľan a konope. Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali aj remeslami ako tkáčstvo a rezbárstvo, časť sa vysťahovala za prácou do cudziny. Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Socovce

Hromadný nález z doby bronzovej, slovanské sídlisko. Obec sa vyvinula v chotári obce Svätá Mara. Obec je doložená v roku 1258. Ako Veľké Socovce nepriamo v roku 1408, priamo v roku 1613. Obec v roku 1262 pripadla panstvu Zniev, v 18. storočí komore. V roku 1828 mala 24 domov a 215 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR bola poľnohospodárskou obcou s rozvinutým výšivkárstvom a košíkárstvom.

Trebstovo

Obec je doložená z roku 1262 ako Treboztou. V roku 1267 bola majetkom hon-tianskeho župana Petra. V roku 1383 mala 2 kúrie, v roku 1488 pripadla hradu Blatnica, bola sídlom Révayovcov z Trebstova, ktorí tu mali majetky do 20. storočia. V roku 1828 mala 69 domov a 516 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a olejkárstvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia ako roľníci, deputátnici a robotníci. Obyvatelia podporovali partizánske skupiny na okolí.

Trnovo

Obec sa spomína od roku 1256, keď ju Belo IV. daroval Rusínovi Maladikovi. Názov obce je doložený z roku 1256 ako Tarnouch. Od roku 1578 patrila panstvu Zniev, od 18. storočia viacerým zemepánom. V roku 1828 mala 57 domov a 411 obyvateľov. Pracovali v lesoch a boli známymi kožušníkmi. Obec sa od zrušenia poddanstva (1848) do roku 1918 vyvíjala ako agrárna obec, ktorou je dodnes. Obyvatelia podporovali partizánske hnutie.

Turčiansky Ďur

Obec sa vyvinula okolo kostola svätého Juraja, doložená je z roku 1332 ako (plebanus) Sancti Georgii, z roku 1808 Swaty Jur, z roku 1920 ako Svätý Jur, z roku 1927 ako Svätý Ďur, z roku 1960 ako Turčiansky Ďur. V roku 1591 získali časť majetkov jezuiti. Do zrušenia rehole patrila panstvu Zniev, koncom 18. storočia tunajšej fare. V roku 1784 mala 6 domov a 48 obyvateľov, v roku 1828 mala 11 domov a 64 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Turčiansky Ďur patrí k najmenším obciam v okrese.

Turčiansky Peter

Vyvinutá obec je doložená z roku 1323 ako Scenpeter, v roku 1960 ako Turčiansky Peter. Založili ju na území, ktoré v roku 1309 daroval magister Donč Tomášovi, Dionýzovmu synovi. V roku 1386 patrila synom Pavla zo Záturčia, v 18. storočí Szenesyovcom, v 19. storočí Nyáryovcom. V roku 1828 mala 22 domov a 203 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, olejkárstvom a domácim zhotovovaním liečiv. Za I. ČSR bol Turčiansky Peter poľnohospodárskou obcou. Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Turčianska Štiavnička

Obec sa spomína od roku 1477 ako Sczewnicze, z roku 1920 ako Štiavnička. Patrila panstvu Sklabiňa, v 16. -19. storočí Révayovcom a Újhelyiovcom. V roku 1828 mala 96 domov a 660 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, pracovali v lesoch a na pile. V minulosti boli v obci rybníky. Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali aj tkáčstvom a rezbárstvom, časť obyvateľstva pracovala v Sučanoch. Obec sa zapojila do SNP.

Turčianske Jaseno

Obec vznikla zlúčením obci Dolné Jaseno a Horné Jaseno v roku 1971. **Dolné Jaseno** obec sa spomína od roku 1374 ako Parva Jezen. Patrila zemianskym majiteľom, v 17. storočí sú doložené 3 kúrie. Od roku 1725 viedli tunajší zemanovia spor s hornojasenskými o priezvisko Jasenský. V roku 1828 mala 60 domov a 322 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Obec si zachovala poľnohospodársky ráz dodnes. Obyvatelia sa zapojili do SNP. **Horné Jaseno** sídlisko hallštattské, laténske, slovanské z 10.-11. storočia. Obec má staré osídlenie. Doložená je z roku z 1274, keď ju dostali Mayovi synovia Michal, Peter a Štefan. Názov obce je doložený z roku 1274 ako Jezen. Obec patrila rodine Jesenských, ktorí viedli časté spory s Révayovcami, s panstvom Likava, od roku 1725 s Dolným Jasenom o priezvisko Jasenský. V roku 1828 mala 50 domov a 316 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, prácou v lesoch, tkáčstvom a krpčiarstvom.

Valča

Obec je nazvaná podľa Volka, vnuka komesa Radona z Príboviev. Spomína sa od roku 1252 ako Wolka. Obec patrila panstvu Zniev, koncom 18. storočia komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 120 domov a 1163 obyvateľov. Pracovali v lesoch, zaoberali sa olejkárstvom a šafraníctvom. Za I. ČSR pracovali obyvatelia v poľnohospodárstve a v lesoch. Od roku 1943 podporovali partizánske skupiny na okolí, časť obyvateľstva sa zapojila do SNP.

Vrícko

Obec založili na zákupnom práve koncom 14. storočia. Spomína sa od roku 1594 v majetkovom spore znievskych jezuitov so zemanmi z Pravna. Názov obce je doložený z roku 1594 ako Vrícopole. Obec patrila jezuitom, koncom 18. storočia komore, v 19. storočí študijnému fondu. V roku 1828 mala 92 domov a 1512 obyvateľov. Zaoberali sa drevorubačstvom, tesárstvom, chovom dobytky, chodili na žatevné práce. Zaoberali sa aj tkáčstvom a zhotovovaním drevených výrobkov. Po oslobodení nemeckých obyvateľov vysídlili a do obce sa prisťahovali Slováci.

Záborie

Obec sa spomína od roku 1353 ako Zabor. Obec bola do 19. storočia zemianskou obcou rodiny Záborskovcov. Od roku 1730 tu mali podiel Zrubkovci a Chevanovci. V roku 1828 mala 59 domov a 218 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Bolo rozšírené aj tkáčstvo (spracúvanie ovčej vlny a lany). Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Žabokrek

Obec pri starej ceste sa spomína od roku 1282 ako Zabakrek. Tento priestor bol však osídlený už pred 1. písomnou zmienkou. Sú tu nálezy z čias Veľkomoravskej ríše vrátane najstaršieho kostola z 9.–10. st., ktorý sa nachádza na Kostolišti (osada nad Žaborekmi). Obec v roku 1323 patrila Petrovi, Biterovmu synovi, od roku 1396 do 19. storočia Juštovcom. V roku 1828 mala 31 domov a 198 obyvateľov. Živili sa ako šafraníci, olejkári a prácou v lesoch. Od stredoveku bola v obci poštová stanica. Cez obec viedla poštová cesta Magna Via. Za I. ČSR pracovali obyvatelia väčšinou ako poľnohospodárski robotníci na veľkostatku. Obyvatelia sa zapojili do partizánskeho hnutia a SNP.

Zaujímavosti a zvláštnosti územia, typické črty

Turiec je obľúbeným turistickým cieľom aj pre pešiu turistiku, a to vďaka pestrým fatranským pohoriam a všetkým, čo ponúkajú. Nachádzajú sa tu 2 národné parky (NP) a 34 chránených území. NP Malá a Veľká Fatra patria rozhodne k najcennejším územiám na Slovensku, a to aj vďaka širokému zastúpeniu lesných porastov (až 70% územia) či pestrému zastúpeniu fauny a flóry. NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok.

NP Malá Fatra bol zaradený do chránených území NATURA 2000 ako „územie európskeho významu a chránené vtáčie územie Malá Fatra“. Na území MAS Turiec sa nachádzajú chránené vtáčie územie Malá Fatra- SKCHVU013 (Martin, Bystrička, Trebstovo, Trnovo, Valča, Turčiansky Peter, Slovany, Kláštor pod Znievom a Vríčko). Územie je dôležité pre zachovanie druhov ako sú sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), žlna sivá (*Picus canus*), ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), ďateľ čierny (*Dryocopus martius*), výr skalný (*Bubo bubo*), kukik

kapčavý (*Aegolius funereus*), skaliar pestrý (*Monticola saxatilis*) a muchárik bielo krký (*Ficedula albicollis*). Viac, ako jedným percentom celoslovenskej populácie sú zastúpené napr. lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), strakoš sivý (*Lanius excubitor*), žltochvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), kuvik vrabčí (*Glaucidium passerinum*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), ďateľ hnedkavý (*Dendrocopos syriacus*), ďateľ trojprstý (*Picoides tridactylus*) chriaštel' poľný (*Crex crex*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), tetrov hlucháň (*Tetrao urogallus*), tetrov holniak (*Tetrao tetrix*), a ďalšie.

Národný park Malá Fatra je osobitný mimoriadnou pestrosťou geologických a klimatických pomerov. To spolu s vertikálnou členitosťou prispelo k tomu, že sa tu vyprofilovala veľká rozmanitosť rastlinných a živočíšnych spoločenstiev typických pre Západné Karpaty.

V území bolo doteraz zistených viac ako 900 druhov vyšších rastlín. Z toho je 22 druhov západokarpatských endemitov, 14 karpatských endemitov, 15 karpatských subendemitov a 1 vlastný endemit Malej Fatry, jarabina Margittaiho. Zo živočíchov tu žijú napríklad medveď, rys, vydra, orol skalný, výr skalný, tetrov, hlucháň, murárik červenokrídly a ďalšie.

Vyhlásený Nariadením vlády SSR č. 24/88 Zb. o Národnom parku Malá Fatra zo dňa 18. 1. 1988.

Národný park Veľká Fatra bola vyhlásená v roku 1973 za chránenú krajinnú oblasť a v roku 2002 bol Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 140 z 27. marca 2002 s účinnosťou od 1. apríla 2002 zriadený náš najmladší národný park s rozlohou 40 371 ha a s ochranným pásmom o rozlohe 26 132 ha. V súčasnosti je v národnom parku a jeho ochrannom pásme vyhlásených 35 maloplošných chránených území na lesných, mokradových, trávnych, či skalných biotopoch, stanovištiach vzácných a ohrozených rastlín a živočíchov, ale aj na ochranu zaujímavých a cenných morfológických javov a jaskýň.

Popis prírodných, ľudských, kultúrno-historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov

Územie MAS Turiec, ktoré sa nachádza v Turčianskej kotline (Turčianskej záhradke) je obkolesené pohoriami Malej a Veľkej Fatry, popretkávané mnohými potokmi a riekou Turiec. Nachádza sa tu veľa krásnych dolín z toho najznámejšie sú

Gaderská a Blatnická. Doliny Gaderská a Blatnická majú jedinečnú atmosféru. Na území sa vytvorilo aj množstvo krasových útvarov; medzi najznámejšie patrí Perlová jaskyňa, jaskyňa Izabely Textorisovej a Mažárna, kde sa uskutočnil najväčší archeologický nález – kosti jaskynného medveda z dôb ľadových. Zaujímavosťou tohto NP Velká Fatra je výskyt tisu obyčajného (najväčší pôvodný výskyt v strednej Európe). Územie je tiež bohaté na vodné pramene a vodopády. Necpalský vodopád padá z výšky 3,9 m a svojou silou vymodeloval v koryte priehlbiny 60 až 80 cm hlboké. Patrí k najvodnatejším vodopádom vo Velkej Fatre, takže ani v zime celkom nezamrzá. Pod vodopádom sa voda s hukotom valí cez balvany v perejách kým dosiahne blízky Necpalský potok.

Prírodná scenéria predurčuje prostredie MAS Turiec na lyžovanie. V prostredí sú 3 lyžiarske strediská, sú dostupné, vhodné na lyžiarske kurzy pre širokú verejnosť.

- Winter Park Martinky je na svahoch Malej Fatry priamo nad mestom Martin na Martinských holiach. Celková dĺžka zjazdoviek je 7,9 km. Vrchol zjazdoviek je vo výške 1456 m n, M.A. poskytuje jedinečný výhľad na Turčiansku kotlinu a okolité pohoria.
- Snowland Valča na úpätí Lúčanskej časti pohoria Malá Fatra. **Lyžiarske svahy** sú položené v nadmorskej výške 510 až 830 m **s celkovou dĺžkou 5600 m** a s obtiažnosťou od ľahkých cez mierne a turistické.
- Jasenská dolina sa nachádza turčianskej strane Velkej Fatry, pod severnými svahmi vrchu Lysec (1381 m), 12 km juhovýchodne od Martina. Je to celoročné rekreačné centrum v nadmorskej výške 540 m n. m., nachádzajú sa tu strediská KAŠOVÁ a LEHOTA. Stredisko KAŠOVÁ sa nachádza v dolnej časti Jasenskej doliny, severné svahy na sú upravované, vhodné pre menej náročných i pokročilejších lyžiarov. Stredisko LEHOTA sa nachádza v strednej časti Jasenskej doliny (1 km východne od strediska KAŠOVÁ). Lyžiarske terény sú vhodné pre náročnejších lyžiarov. Svahy sú upravované, ale závislé od snehových podmienok).

Kultúra

Najväčším spoločným bohatstvom Turca je okrem prírodného aj kultúrne dedičstvo. Okolie MAS Turiec je bohaté na kultúrne a historické zdroje. Väčšina kultúry je situovaná v okresnom meste Martin. Nachádza sa tam Turčianska galéria, Slovenské komorné divadlo, Slovenské národné múzeum, Múzeum A. Kmeťa a Ateliér Martina Benku. Okrem toho sa v Martine nachádza množstvo domov národných dejateľov – Jozefa Škultétyho, J. C. Hronského, Mudroňovský dom, Beňuškov dom,

Pamätný dom Gašparíka. Každý dom nesie unikátne prvky slovenskej histórie, na kt. sa podieľali tieto významné osobnosti. Okrem toho sa v Martine nachádza sídlo Matice Slovenskej. Nájdeme tu aj rímsko-katolícky kostol z 15. storočia a evanjelický kostol postavený na Memorandovom námestí. Okrem toho ponúka Martin množstvo uličiek, domčekov, kaviarní a zákutí, z ktorých sála história. V Martine je aj Národný cintorín, na ktorom sú hroby vyše 300 významných osobností slovenského kultúrneho, vedeckého a národného života. Bol založený na začiatku 19. storočia. Ako Martin, každá obec má svoju históriu a kultúru. K tej začali opätovne prispievať aj ochotnícke divadlá. Ešte stále sa zachovávajú v obciach ako Bystrička, Dražkovce, Kláštor pod Znievom a Žabokreky.

História

Územie má bohatú históriu, čo dosvedčuje aj množstvo kultúrnych pamiatok. Zachované sú zrúcaniny hradov a to Sklabinský, Znievsky, Blatnický hrad, 16 kaštíelov, 25 kostolov evanjelickej a rímskokatolíckej cirkvi, a 343 národných kultúrnych pamiatok. Okrem spomínaných múzeí sa mimo mesta Martin nachádza: Múzeum Karola Plicku – Blatnica, expozícia Obecného múzea a Notariátu v Necpaloch, epizícia Povstalecká história Sklabine a Turca- Sklabiňa a niekoľko pamätných izieb.

- **Sklabinský hrad** postavili v polovici 13. storočia na starom hradisku. Bol kráľovským hradom a sídlom Turčianskej stolice. Okolo roku 1436 vyhorel a po núdzovej oprave v druhej polovici 15. storočia nasledovala rozsiahla prestavba. Starý hrad sa pomaly rozpadával, dolná časť s renesančným kaštíelom boli obývatelné až do druhej svetovej vojny. Hradné múry v malebnom predhorí Veľkej Fatry sú už iba romantickým cieľom nedelňých vychádzok. K hradu patrí aj múzeum, ktoré je možné navštíviť a oboznámiť sa tak s históriou hradu a jej majiteľmi. Sklabinský hrad je najjednoduchšie prístupným hradom v Turci, dostanete sa autom až k nemu. Z obce Sklabinský Podzámok túra pešo trvá cca 15 min. Každý rok sa tu tiež organizujú hradné slávnosti spojené s dobývaním hradu.
- **Znievsky hrad** sa rozprestiera na skalnatom vrcholci v nadmorskej výške 985 m je najstarším známym hradom v Turci a najvyššie položeným hradom na Slovensku. Hrad chránil vstup do Turca na starej obchodnej ceste z Ponitria a bol prvým sídlom Turčianskej stolice. Pôvodne mocné sídlo turčianskeho zemepána doplatilo na svoju neprístupnosť. Stalo sa nepohodlným, často menilo majiteľov. Roku 1681 hrad vypálili Tököliho povstalci a odvtedy ho nikto neopravil. V ruinách sa zachovali len zvyšky štvorhrannej veže a nižšie

základy pozdĺžnej obytnej budovy. Hrad Zniev sa ako 2. najvyššie položený hrad na Slovensku (985 m n. m.) nachádza v Malej Fatre nad obcou Kláštor pod Znievom. Čaká Vás náročnejší výstup po zelenej značke od cintorína v obci. Ku hradu to trvá cca 1h 15min.

- **Blatnický hrad** so skutočným „orlím hniezdom“ nalepeným na úzkej skalnej veži nad roklinami Gadera. Blatnický hrad postavil v druhej polovici 13. storočia Peter z Brezovice. Základom hradného komplexu bol dlhý úzky palác zosilnený na severnej a južnej strane polkruhovitými vežami a od severovýchodu chránený skalnou priepaťou. Roku 1540 získali hrad Révayovci a rozšírili ho o predhradie s novými budovami. Na konci 17. storočia sa ho zmocnili povstalci Imricha Tököliho a na začiatku 18. storočia kuruci Františka Rákociho II. Roku 1744 ho ešte opravili, ale od roku 1790 už neobývaný pustol. K hradu od pamätníka na konci obce Blatnica, pokračujeme po žltej značke náučným chodníkom. Trasa na hrad vedie lesným chodníkom stúpajúcim nahor, cesta k hradu po svahu trvá cca 20 min. Zhora Vás čakajú nádherné výhľady a hrad, ktorého vznik siaha až do 13. storočia.
- **Múzeum slovenskej dediny Martin** je najväčšou národopisnou expozíciou v prírode na Slovensku. Expozícia podáva obraz tradičného ľudového staviteľstva, bývania a spôsobu života obyvateľov oblastí severozápadného Slovenska v období druhej polovice 19. a prvej polovice 20. storočia. V rámci expozície nájdeme malé chalúčky, ktoré boli inšpiratívne aj pre režisérov. Asi najznámejšia rozprávka, ktorá sa tam natáčala, je Perinbaba.

SPOLOČNÁ ROZVOJOVÁ VÍZIA MAS TURIEC:

Región Turca, územie OZ „Partnerstva pre MAS Turiec“ sa zaradí k regiónom s najlepšimi podmienkami pre život. Obyvatelia budú mať prácu, podniky v oblasti výroby a služieb budú využívať regionálne zdroje na produkciu vysokokvalitných výrobkov o ktoré je na trhu záujem. Miestni farmári budú zásobovať obyvateľov regiónu vysokokvalitnými domácimi potravinami. Služby obyvateľom a návštevníkom budú poskytované na vysokej úrovni. Región dokonale využije svoj prírodný, kultúrny a historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Obce a mestá budú atraktívne, upravené a bezpečné. Budú poskytovať vhodné podmienky pre život všetkých vekových skupín obyvateľstva. Deti a mládež budú využívať množstvo prvkov pre aktívne trávenie voľného času, členovia spolkov a združení budú naplno využívať zariadenia pre komunitnú činnosť, starší občania získajú kvalitnú komunitnú

sociálnu starostlivosť rodinného charakteru. Takto bude vyzerat územie nášho občianskeho združenia OZ „Partnerstvo pre MAS Turiec“ v roku 2030.

STRATEGICKÝ CIEĽ MAS TURIEC:

Zlepšenie kvality života obyvateľov a návštevníkov regiónu. Rast konkurencieschopnosti Turca prostredníctvom podpory podnikania. Podnikanie bude založené na využívaní zdrojov územia a súčasne na zavádzaní inovatívnych technológií a výrobných postupov. Cieľom je rozvíjať spolupráce na všetkých úrovniach, zvyšovať atraktivitu a bezpečnosť obcí a miest, podporovať aktivity komunitného charakteru (vrátane starostlivosti o sociálne odkázaných občanov) rozvíjať cestovný ruch. To všetko si kladie MAS Turiec za cieľ pri zachovaní pravidiel ochrany životného prostredia.

4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Rozvojovú stratégiu „OZ Partnerstvo pre MAS Turiec“ tvoria štyri priority (3+1), pozostávajúce z 8 špecifických cieľov, ktoré bude naplňované prostredníctvom 12 opatrení IROP a PRV (okrem opatrení na chod MAS) a 3 iných opatrení.

OZ „PARTNERSTVO PRE MAS TURIEC“

OZ vzniklo v roku 2013 a do projektu sa zapojil 33 obcí Turca vrátane mesta Martin. V roku 2016 bol OZ MAS Turiec udelený štatút MAS na základe schválenej Stratégie rozvoja územia Turca. MAS Turiec tak získalo 4 mil. Eur na rozvoj územia v obciach, pre podnikateľov aj neziskové organizácie. Prvé výzvy sme mohli vyhlasovať až v roku 2018. Štatutárka OZ MAS Turiec je Ing. Zuzana Valocká a manažérka združenia je PaedDr. Mária Uličná.

V stratégii rozvoja Turca si naši členovia (verejný aj neverejný sektor) vyšpecifikovali opatrenia, ktoré po SWOT analýzach bude developovať územie. Financovanie tohto projektu LEADER je dvojzložkové: IROP a PRV.

Od roku 2018 naši členovia úspešne podávajú projekty na vyhlásenie výziev a na základe plnenia mílnikov sme v roku 2022 obdržali dodatočnú alokáciu 1 milión eur.

Čerpanie PRV sa predĺžilo do roku 2025 a IROP sa bude čerpať do roku 2023.

Prehľad čerpania PRV: Neverejný sektor:

4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov – podnikatelia v poľnohospodárstve si mohli zakúpiť nové stroje, investovať do nových technológií. Toto opatrenie je momentálne celé vyčerpané.

projekty: 1. AGRIFARM, s. r. o. 50 000, –
2. AGRIFARM, s. r. o. 50 000, –

6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností – opatrenie pre turistický ruch, skvalitňovanie služieb penziónov, stavby, prestavby atď. Momentálne z 5 projektov sú prečerpané 2 a schválené.

Projekty:

1. Vila Valča, s. r. o. 49 999,91

použitý systém financovania: Refundácia

Lupael, s. r. o. 49 977,25 €
použitý systém financovania: Refundácia

Verejný sektor:

7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie – obce čerpali toto opatrenie na chodníky a opravy obecných úradov. Momentálne je celé opatrenie takmer prečerpané.

Projekty:

obec Rakovo

názov projektu: Výstavba chodníka v obci Rakovo

účel a cieľ: týmto projektom chce obec Rakovo zvýšiť dopravnú dostupnosť v obci a zvýšiť bezpečnosť premávky na miestnych komunikáciách

opis predmetu projektu: vybudovanie chodníka pravostranne popri ceste III/2161 v obci

výška dotácie: 34 789,55 €

použitý systém financovania:

Refundácia

100% príspevok

Foto zrealizovaného projektu
Rakovo

Horný Kalník

názov projektu: Rekonštrukcia miestnej komunikácie v obci Horný Kalník

účel a cieľ: týmto projektom chce obec zvýšiť bezpečnosť prevádzky pre všetkých užívateľov. Základným cieľom projektu je zvýšiť atraktivitu regiónu, dosiahnuť jeho zviditeľnenie, zaistiť obnovu a rozvoj obce

opis predmetu projektu: rekonštrukcia miestnej komunikácie v obci

výška dotácie: 30 993,64 €

celkové náklady projektu: 30 993,64 € 100% príspevok

Valča

názov projektu: Výstavba chodníka v obci Valča

účel a cieľ: zvýšenie atraktivity regiónu, dosiahnuť jeho zviditeľnenie, zaistiť obnovu a rozvoj obce

opis predmetu projektu: výstavba chodníka v obci Valča

výška dotácie: 35 000 €

celkové náklady projektu: 39 937,81 €

použitý systém financovania: Refundácia

Blatnica

názov projektu: Revitalizácia verejného priestranstva v obci Blatnica

účel a cieľ: cieľom je obnovu technickej infraštruktúry obce a zlepšenie základných služieb a život obyvatelov obce, zlepšenie podmienok pre turistov, ktorí navštevujú obec a zabránenie migrácii obyvateľstva, efektívne vplývať na rozvoj rôznych sektorov hospodárstva uvedeného regiónu.

opis predmetu projektu: úprava verejného priestranstva v obci Blatnica

výška dotácie: 35 000 €

celkové náklady projektu: 38 388,00 €

použitý systém financovania: Refundácia

Bystrička

názov projektu: Výstavba chodníka v obci Bystrička

účel a cieľ: obnovu technickej infraštruktúry obce a zlepšenie základných služieb a života obyvatelov obce, zlepšenie podmienok pre turistov, ktorí navštevujú obec a zabránenie migrácii obyvateľstva, efektívne vplývať na rozvoj rôznych sektorov hospodárstva uvedeného regiónu.

opis predmetu projektu: vybudovanie chodníka v obci Bystrička

výška dotácie: 35 000 €
celkové náklady projektu: 61 510,94 €
použitý systém financovania: Refundácia

7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry. Obce čerpali na výstavbu športových a detských ihrísk, na opravy domov smútku či knižnice. Momentálne je celé opatrenie takmer prečerpané.

Projekty:

Vrícko

názov projektu: Detské ihrisko so športovou a oddychovou zónou

účel a cieľ: cieľom projektu je návrh priestoru pre hru, aktívny oddych detí v rámci obce Vrícko. Stavba sa bude nachádzať v zastavanom území obce na pozemku vedeneho reg. "C" číslo parcely 2/1.

opis predmetu projektu: vybudovanie detského ihriska so športovou a oddychovou zónou

výška dotácie: 23 400 €

celkové náklady projektu: 23 400 €

použitý systém financovania: Refundácia

Foto zrealizovaného projektu Vrícko

Turčianske Jaseno

názov projektu: Vybudovanie detských ihrísk v obci Turčianske Jaseno

účel a cieľ: hlavným cieľom projektu je vytvoriť podmienky na bezpečné trávenie voľného času.

opis predmetu projektu: vybudovanie nových moderných detských ihrísk

výška dotácie: 23 000 €
celkové náklady projektu: 24 994,80 €
použitý systém financovania: Refundácia
Foto zrealizovaného Turčianske Jaseno

Prehľad čerpania IROP: Neverejný sektor:

5.1.1 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - opatrenie pre podnikateľov, nákup technológií, umožnenie zakúpenia inovatívnych technológií, skvalitňovanie služieb. Opatrenie je vyčerpané cca na polovicu.

BRANO, s. r. o.

názov projektu: Podpora kreatívneho prostredia spoločnosti BRANO, s. r. o.

účel a cieľ: cieľom projektu je vytvorenie úplne novej služby v poskytovaní potlače na ihriská, fitness stroje, mobiliáre

opis predmetu projektu: predmetom projektu je nákup technického vybavenie na potlač na ihriská, fitness stroje, mobiliáre

výška dotácie: 49 972,73 €

celkové náklady projektu: 90 909,09 €

použitý systém financovania: Refundácia

ECO-RUBBER, s. r. o.

názov projektu: Zvýšenie konkurencieschopnosti pre spoločnosť ECO-RUBBER, s. r. o. nákupom inovatívnej technológie, s podporou zamestnanosti a vytvárania pracovných miest

účel a cieľ: cieľom projektu je vytvorenie novej služby v oblasti výroby prvkov pre

detské ihriská, bezpečnostné dopadové plochy z gummy a dreva

opis predmetu projektu: predmetom projektu je nákup inovatívnej technológie na opracovávanie drevených častí detských ihrísk, gravírovanie a rezanie na drevené a železné súčasti konštrukcií detských ihrísk, poskytovať potlač erbov, dlažby do exteriéru rôznymi detskými motívmi.

výška dotácie: 25 586,00 €

celkové náklady projektu: 46 520,00 €

použitý systém financovania: Refundácia

Verejný sektor:

5.1.2 Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel – obce čerpali prostriedky na chodníky výzva je stále otvorená a v príprave sú ďalšie projekty

Projekty:

Žabokreky

názov projektu: Vybudovanie chodníka v obci Žabokreky

účel a cieľ: Od vybudovania chodníka sa očakáva napĺňanie špecifického cieľa: 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

opis predmetu projektu: Chodník do rekreačno-športového areálu obce o dĺžke 142 m a šírke 2 m postavený na parcele EKN1012/5 v k.ú.Žabokreky

výška dotácie: 40 609,- čo predstavuje 95 % (deväťdesiatpäť percent) z celkových oprávnených výdavkov na Realizáciu aktivít projektu

výška dotácie: 40 609 €

celkové náklady projektu: 42 476,32 €

použitý systém financovania: Refundácia

Foto zrealizovaného projektu Žabokreky

Košťany nad Turcom

názov projektu: Chodník v Košťanoch nad Turcom- SO 02.2 Úsek od križovatky po predajňu Jednota

účel a cieľ: Od vybudovania chodníka sa očakáva napĺňanie špecifického cieľa: 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

opis predmetu projektu: vybudovanie chodníka od ukončenia existujúceho chodníka

smerom k obci Turčiansky Peter. Vybudovanie chodníka pre je chodcov, ktorí stále chodia po krajnici

výška dotácie: 12 644,00 €

celkové náklady projektu: 13 310,50 €

použitý systém financovania: Refundácia

Príbovce

názov projektu: Cesta 111/2160, Príbovce, ľavostranný chodník, časť 1.

účel a cieľ: cieľom projektu je zabezpečenie vyššej prevádzkovej kvality siete peších komunikácií, odstránenie havarijného stavu časti jestvujúcej spevnenej plochy, bezpečnejší a lepší prístup do obce, bezpečnosť chodcov a účastníkov cestnej premávky a zvýšenie atraktivity obce a jej jednotlivých lokalít.

opis predmetu projektu: Predmetom projektu je vybudovanie ľavostranného chodníka v obci Príbovce

výška dotácie: 15 582,17 €

celkové náklady projektu: 16 402,28 €

použitý systém financovania: Refundácia

Bystrička

názov projektu: Chodník Bystrička

účel a cieľ: Od vybudovania chodníka sa očakáva napĺňanie špecifického cieľa: 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich záze-
mím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

opis predmetu projektu: Vybudovanie bezpečného chodníka pre peších v miestach kde sa chodník nenachádza

výška dotácie: 50 000,- €

celkové náklady projektu: 117 292,27 €

použitý systém financovania: Refundácia

Príbovce

názov projektu: Cesta 111/2160, Príbovce, ľavostranný chodník, časť 1

účel a cieľ: Od vybudovania chodníka sa očakáva napĺňanie špecifického cieľa: 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich záze-
mím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

opis predmetu projektu: Hlavným cieľom projektu je zlepšenie kvality života v obci a zvýšenie bezpečnosti v doprave s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj.

výška dotácie: 14 443,57 €

celkové náklady projektu: 15 203,76 €
použitý systém financovania: Refundácia

5.1.2 Sociálne služby a komunitné služby – obec čerpala na rekonštrukciu priestorov kde vznikne komunitné centrum pre rôzne skupiny obyvateľstva. Pripravujú sa ďalšie projekty.

1. Kláštor pod Znievom 47 376,51

názov projektu: Revitalizácia obecnej infraštruktúry poskytujúcej verejné služby pre zlepšenie udržateľnosti vzťahov miestnych komunít

účel a cieľ: Rozvoj komunitných sociálnych služieb, zlepšením verejnej infraštruktúry, pre rozvoj udržateľnosti vzťahov miestnych komunít obce Kláštor pod Znievom v miestnej časti Stanica.

opis predmetu projektu: Aktivita projektu svojim charakterom rieši potreby CS projektu - obyvatelia miestnej časti stanica, kde dôjde k zlepšeniu/skvalitneniu poskytovania služieb komunitného centra – Osvetová beseda, vďaka umožneniu jeho celoročnej prevádzky a rekonštrukcii nefunkčného sociálneho zariadenia.

výška dotácie: 47 376,51 €

celkové náklady projektu: 49 870,01 €

použitý systém financovania: Refundácia

Momentálne na základe požiadaviek PPA pre všetky MAS na Slovensku, OZ MAS Turiec aktualizuje Stratégiu rozvoja územia. Výzvy PRV sú pozastavené. V ďalšej fáze MAS Turiec bude do opatrení presúvať prostriedky z dodatočnej alokácie. Navýšenie o 1 mil.eur.

IROP čerpanie pokračuje. Výzvy sú otvorené.

MAS Turiec sa aktuálne pripravuje na čerpanie Animácií- získaná dotácia 70 tisis.

Čerpanie vo všetkých opatreniach prebieha avšak problémom pre našu MAS Turiec predstavuje veľmi dlhá lehota kontroly zo strany PPA (priemerná doba kontroly projektu 3,5 roka!!!) a IROP (priemerná doba kontroly 8 mesiacov až 12!!!)

Žiadatelia tak musia opakovať VO a strácajú trpezlivosť a nádej.

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka:
Európa investujúca do vidieckych oblastí

Program rozvoja vidieka SR
2014-2020

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ